

ΜΑΡΙΑ ΣΤΕΦΑΝΟΥ

Όσα
κατάφεραν
να
αντίθωμι

Μυθιστόρημα

Όσα
κατάφεραν
να
αντίθωψαν

ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: **Όσα κατάφεραν να ανθίσουν**
ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Μαρία Στεφάνου
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ – ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Κυριακή Κάσση
ΣΥΝΘΕΣΗ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Γεωργία Παξιμαδάκη
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Γεωργία-Στέλλα Γυφτοπούλου

© Μαρία Στεφάνου, 2023
© Φωτογραφιών εξωφύλλου: Dan76, dibrona, imaglN.gr photography,
AboutLife/Shutterstock Images
© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2023

Πρώτη έκδοση: Απρίλιος 2023

Έντυπη έκδοση ISBN 978-618-01-4810-7
Ηλεκτρονική έκδοση ISBN 978-618-01-4811-4

Τυπώθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο αποκλειστικά και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτιού.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής άδειας του εκδότη κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, διανομή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση, παρουσίαση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.	PSICHOGIOS PUBLICATIONS S.A.
<i>Από το 1979</i>	<i>Publishers since 1979</i>
Έδρα:	Head Office:
Τατοίου 121, 144 52 Μεταμόρφωση	121, Tatoi Str., 144 52 Metamorfossi, Greece
Βιβλιοπωλείο:	Bookstore:
Εμμ. Μπενάκη 13-15, 106 78 Αθήνα	13-15, Emm. Benaki Str., 106 78 Athens, Greece
Τηλ.: 2102804800	Tel.: 2102804800

e-mail: info@psychogios.gr
psychogios.gr • <http://blog.psychogios.gr>

© Μαρία Στεφάνου, 2023 / © ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2023

ΜΑΡΙΑ ΣΤΕΦΑΝΟΥ

Όσα
κατάφεραν
να
αντίθωκαν

*Στην παιδική και παντοτινή μου φίλη Α.
και στην αγαπημένη και δυνατή θεία μου Π.,
που με μύησε στον κόσμο των βιβλίων*

1

2006

Παράξενη η βροχή τέτοια μέρα. Ο Αύγουστος δεν είχε φύγει καλά καλά και χθες ο καύσωνας ήταν ανυπόφορος. Τίποτα δεν προμήνυε εκείνο το υγρό ξέσπασμα που ήρθε σαν ευλογία. Καμιά φορά ο καιρός στην Αθήνα συναγωνιζόταν και την ίδια τη Μαρίνα στην κυκλοθυμία, όπως της έλεγε συχνά ο Πέτρος για να την πειράξει.

Δε θα την ένοιαζε καθόλου η βροχή, αντιθέτως θα την απολάμβανε ένοχα, αν είχε την ευχέρεια να μείνει στο σπίτι της, στην ασφάλεια της κρεβατοκάμαράς της, όπως συνήθιζε άλλωστε να κάνει κάθε Κυριακή. Το κλείσιμο στο σπίτι, κάθε βδομάδα τέτοια μέρα, είχε αναχθεί σε ιεροτελεστία, με εκείνον τον παράξενο τρόπο που κάτι μάς γίνεται τόσο ισχυρή συνήθεια, σε σημείο να εθιζόμαστε και να μην ανεχόμαστε την παραμικρή απόκλιση από αυτή.

Σήμερα, όμως, με βαριά καρδιά, θα πεταγόταν έως το γραφείο για να προετοιμάσει ένα συμβόλαιο αγοραπωλησίας που είχε για τη Δευτέρα, κι ας σιχαινόταν –Θεέ μου, πόσο σιχαινόταν!– αυτή τη διαδρομή. Για ακόμη μια φορά θα έπρεπε να επιλέξει το μέσο που θα ήταν περισσότερο συμβατό με την ανθρωπινή αξιοπρέπεια. Από τη μια μπορούσε να στριμωχτεί στο αστι-

κό λεωφορείο σαν ποδοπατημένο έντομο, παραπατώντας στα απότομα φρεναρίσματα, σπρώχνοντας και βαριανασαιώντας ρυθμικά, για να συνάδει ο καημός της με το ατέρμονο μπρος πίσω του οχήματος. Να ανέχεται αδιαμαρτύρητα τους καβγάδες όλων εκείνων που διοχέτευαν την πρωινή τους ενέργεια στο να μοιράζουν οργή, την τόσο έκδηλη δυσαρέσκεια των καθωσπρέπει επιβατών κάθε φορά που έμπαινε κάποιος άστεγος ή βρόμικος επιβάτης, τον κανιβαλισμό και την άγνοια που ξυπνούσαν μαζί με την πόλη σαν πρωινή πάχνη. Από την άλλη, μπορούσε να οδηγήσει, να κολλήσει στην κίνηση ως οδηγός πια και όχι ως επιβάτης, να σιγομουρμουρίσει μέσα από τα δόντια ότι βρισιά τής ερχόταν πρόχειρη και τελικά να μη βρίσκει καν μέρος να παρκάρει, σιχτιρίζοντας τη μέρα της πριν καλά καλά αρχίσει. Η βροχή, λοιπόν, δεν τη διευκόλυνε καθόλου σε εκείνη τη μάχη που έπρεπε να δώσει.

Τελικά επέλεξε να πάει με το αμάξι και, επειδή ήταν Κυριακή, κατάφερε να παρκάρει πολύ κοντά στο γραφείο. Μπήκε στην παλιά πολυκατοικία, που βρισκόταν λίγο πιο πάνω από τη γωνία των οδών Σόλωνος και Ζωοδόχου Πηγής, αποφασισμένη να ξεμπερδέψει όσο πιο γρήγορα γινόταν. Η αλλοδαπή θυρωρός, που έμενε στο υπόγειο και την καλωσόριζε προσφωνώντας την πάντοτε με το επίθετό της, σήμερα δε δούλευε κι έτσι η θέση της δίπλα στο ασανσέρ ήταν άδεια. Σαν ανέβηκε στο γραφείο, έριξε μια ματιά από το παράθυρο ανήσυχη. Ο ουρανός έξω ήταν ζοφερός, γεμάτος πυκνά σύννεφα που δεν αστειεύονταν. Ο δρόμος κάτω από τη σκιά τους άχνιζε ακόμη από τη νυχτερινή νεροποντή, ενώ κάτι αδύναμες αλλά πυκνές σταγόνες στροβιλίζονταν στον αέρα διατηρώντας την πόλη υγρή και αφιλόξενη, σαν μεσημεριανό εφιάλτη.

Είχαν περάσει περίπου δύο ώρες και η Μαρίνα ήταν ακόμη πνιγμένη ανάμεσα σε συμβόλαια, πληρεξούσια και φορολογικά έγγραφα. Κοίταξε τον σκοτεινό δρόμο από το παράθυρο, τακτοποίησε τα έγγραφα πίσω στους φακέλους τους και ανασκου-

μπώθηκε για να φύγει. Κατέβηκε ανυπόμονα τα σκαλιά προς το ισόγειο και αυθόρμητα έκανε να χαιρετήσει την απύσχα θυρωρό, η οποία υπό άλλες συνθήκες θα ήταν εκεί και θα χαμογελούσε και πάλι. Έτσι χαμογελούσε πάντα όταν έμπαινε κάποιος, όταν έφευγε κάποιος, όταν είχε καλό καιρό, όταν έβρεχε κι έκανε κρύο, σε κάθε περίπτωση και χωρίς προϋποθέσεις. Έμεινε σε ένα υπόγειο διαμέρισμα που της είχαν παραχωρήσει στην πολυκατοικία και χαμογελούσε ακόμη κι όταν μιλούσε για τις ορδές κατσαρίδων που έμπαιναν από τον φωταγωγό στην κουζίνα της κι έπρεπε νυχθημερόν να τις κυνηγά με παγίδες κι εντομοκτόνα. Σαν να είχε κολλήσει το πρόσωπό της σε εκείνο τον μορφασμό. Είχε κάτι τρομακτικό εκείνο το χαμόγελο.

Η Μαρίνα απέστρεψε το βλέμμα της από το ασανσέρ και κατευθύνθηκε προς την εξώπορτα. Όμως, πριν προλάβει να βγει, το πράο ψιχάλισμα, που από το πρωί έπεφτε μονότονα και ξεψυχισμένα, έγινε απότομα άγριο ξέσπασμα. Ο ουρανός, που μούγκριζε απειλητικά, ακουγόταν περισσότερο σαν μια καταστροφή που ερχόταν από την εκ διαμέτρου αντίθετη κατεύθυνση – σαν να ανέβαινε από τα έγκατα της γης. Τη Μαρίνα ποτέ δε θα την τρώαζε ο ουρανός, όσο εχθρικός κι αν γινόταν. Γιατί ό,τι κι αν επιφύλασσε της το έδειχνε ανοιχτά, ήταν εκεί μπροστά της να τ' αντιμετωπίσει. Μα εκείνη η φρικτή σκέψη του μυστήριου και σκοτεινού πυρήνα να φλέγεται και να ανεβαίνει προς το μέρος της να την κατασπαράξει την έκανε να παγώσει πιο πολύ κι από τη βροχή που μούσκευε το δέρμα της.

Έτρεξε στο αυτοκίνητο κι έκλεισε την πόρτα με δύναμη. Κοίταξε από το μπροστινό παρμπρίζ τον ουρανό, κατάμαυρο κι οργισμένο μες στα σύννεφα που κόχλαζαν, κι ανακουφίστηκε. Όλα εδώ είναι, σκέφτηκε. Έμεινε για λίγο στο τιμόνι να κοιτά τη νεροποντή που είχε ξεσπάσει τόσο απρόσμενα, με τόσο θράσος. Για μια στιγμή ζήλησε εκείνο το θράσύ της ξέσπασμα κόντρα σε όλα, ακόμη και κόντρα στην ίδια την εποχή. Αντίθετα η ίδια είχε χάσει προ πολλού το θάρρος και το θράσος της κι εί-

χε αφεθεί άπελπισ σε ό,τι της έφερνε ο καιρός. Κι ας μην έμενε σε υπόγειο με έναν στρατό από κατσαρίδες να αντιμετωπίσει, κι ας μην έμενε μακριά από τους δικούς της, μακριά από τον τόπο της, κι ας είχε το δικαίωμα να χαμογελά ή να μη χαμογελά όποτε γουστάρει...

Έβαλε μπρος τη μηχανή και κίνησε για το σπίτι. Τα μαλλιά της έσταζαν, τα ρούχα της κολλούσαν στο δέρμα της χειρότερα από τον ποτισμένο μανδύα του Νέσσου. Το μόνο που λαχταρούσε τώρα ήταν η μπανιέρα της! Να αφεθεί εκεί με τις ώρες χωρίς να κουνιέται, κάτω από το συμβατικό νερό της βρύσης που μπορούσε να την ανοίγει και να την κλείνει κατά βούληση. Μπήκε στο σπίτι σαν ναρκωμένη. Από το γραφείο του άντρα της άκουσε τη Μάρθα να σιγομουρμουρίζει διάφορους σκοπούς καθώς καθάριζε. Δεν της έδωσε σημασία και κατευθύνθηκε προς το μπάνιο, όπου άφησε τα μουσκεμένα ρούχα να πέσουν στο πάτωμα. Τελείωσε με το μπάνιο της χωρίς να βιάζεται και μπήκε στο δωμάτιό της δίχως καμία πρόθεση να βγει από αυτό για την υπόλοιπη μέρα. Πλησίασε στο παράθυρο αργά τρίβοντας τους ώμους της, με βρεγμένα ακόμη τα μαλλιά της, και κοίταξε έξω. Το μέτωπό της ζάρωσε μόλις αντίκρισε τις τέντες της απέναντι πολυκατοικίας. Και της διπλανής και της πιο δίπλα... Και τους τοίχους με την υγρασία και τα βρύα. Και τον δρόμο με τα αταίριαστα δέντρα πάνω στο βαρύ άγονο τσιμέντο που η μόνη του ζωή έδειχνε να 'ναι οι υπόνομοι που θρέφονταν μέσα του.

Απομακρύνθηκε από το παράθυρο και ρίχτηκε ανάσκελα στο κρεβάτι, σχηματίζοντας με το κεφάλι της έναν υγρό κύκλο στα φρεσκοπλυμένα σεντόνια.

«Ανάθεμά σε!» είπε στον εαυτό της κι έκλεισε τα μάτια της. Το μυαλό της αυτοβούλα κι αβίαστα, σαν δραπέτης από τη βαριά αστική εικόνα που μόλις είχε αντικρίσει, ταξίδεψε ως τον νότο του Αιγαίου... Από πότε άρχισε να αναπολεί τόσο τη Σύμη; Άλλο και τούτο!

Κι όμως εκείνο το πισωγύρισμα μετρούσε ήδη μερικά χρόνια, απλώς δεν ήθελε να το παραδεχτεί. Το νησί, η αυλή της μάνας της με τα περβάζια και τους λευκούς αρμούς, οι γνωστοί στον δρόμο, ακόμη κι αυτοί που δε συμπαθούσε, το ανεβοκατέβασμα στα σκαλιά της γειτονιάς δυο και τρεις φορές τη μέρα δίχως γκρίνια και κούραση, ο ενοχλητικός κόκορας τα μεσημέρια, όταν προσπαθούσε να κοιμηθεί, τα καλαμάρια στο Μουράγιο το φθινόπωρο και οι ψαράδες που καραδοκούσαν στο ήσυχο δειλινό, το πέτρινο ρολόι που δεν άφηνε δικαιολογία αργοπορίας στον χτύπο του, οι γιορτές, τα καλοκαίρια, τα κόκκινα φεγγάρια, όλα εκείνα τα γνώριμα, τα κλισέ, τα λησμονημένα... Όλα εκείνα που άλλοτε βαριόταν, τώρα, μέσα από εκείνη την αντιδιαστολή, φάνταζαν ιδανικά.

Στο νησί δεν υπήρχαν αυτές οι τιμεντένιες κλούβες που σε μαζεύουν ξέπνοο και αποκαμωμένο στο τέλος κάθε γκρίζας μέρας. Που ορθώνονται μέχρι να κρύψουν τον ήλιο. Δεν υπήρχαν τόσοι διώχτες και τόσες σκιές. Εξαγνίζονταν τις δροσερές νύχτες με την υγρασία στο λιμάνι. Αντίθετα, εδώ θέρειυαν και υψώνονταν στα αμάξια και στους τοίχους, σέρνονταν στα πατώματα, πάνω και κάτω από αγνώστους που ο ένας έμενε μια ανάσα απ' τον άλλο κι όμως δε γνωρίζονταν καν.

Όλα ήταν εντελώς διαφορετικά όταν ζούσε στην Αθήνα ως φοιτήτρια, μη γνωρίζοντας πού θα την έβγαζε το αύριο, και διαφορετικά όταν μονιμοποιήθηκε εκεί, πριν προλάβει καν να σκεφτεί αν αυτό το μέρος πράγματι της ταίριαζε. Οι υποχρεώσεις, η πίεση, οι γρήγοροι ρυθμοί ζωής έκαναν την πόλη να μη θυμίζει σε τίποτα εκείνη που είχε γνωρίσει. Και τότε ήταν που άρχισε να πονάει η άπιαστη ιδέα του γυρισμού. Γιατί, αν η υποχρέωση και η μονιμότητα επισκιάζουν τις αρετές ενός πράγματος και το απομυθοποιούν, η αδυναμία και το απρόσιτο πυροδοτούν το ακριβώς αντίθετο συναίσθημα: τη λαχτάρα.

Άνοιξε τα μάτια και κοίταξε με νωθρότητα το ξύλινο ταβάνι.
«Από τα πιο ακριβά ξύλα!» όπως την πληροφορούσε συχνά η

πεθερά της. «Μόνη μου το διάλεξα!» και τα λοιπά και τα λοιπά. Χαμογέλασε σαρκαστικά και παρέμεινε ξαπλωμένη. Όταν άκουσε για πρώτη φορά την πόρτα να χτυπά και να διακόπτει το βύθισμα στις σκέψεις της, ήθελε να πιστέψει ότι παράκουσε και αποφάσισε να την αγνοήσει. Όταν ξαναχτύπησε, όμως, ο θυμός που έβραζε μέσα της έψαχνε επιτακτικά κάπου να ξεσπάσει.

«Μάρθα, πόσες φορές σου έχω πει να μη με ενοχλείς τις Κυριακές; Εκτός κι αν πάρει φωτιά το σπίτι. Πήρε;» Το ύφος της ήταν αγενές και δεν είχε κανένα σκοπό να κρύψει τον εκνευρισμό της.

«Απλώς ήθελα να σου... να σας δώσω αυτό. Το βρήκα στο γραφείο του άντρα σας. Νομίζω πως είναι δικό σας...» ψέλλισε η γυναίκα δίνοντάς της έναν λευκό φάκελο και αποχώρησε βιαστικά.

Η Μαρίνα έδωξε τις ενοχές για το ξέσπασμά της, όπως θα έδωχνε και μια μύγα από το μέτωπό της, και ξανακάθισε στο κρεβάτι. Κοίταξε τον φάκελο με περιέργεια. Φαινόταν παλιός και ανοιγμένος, όμως καλοδιατηρημένος. Τα νωπά της δάχτυλα άφηναν πάνω του δακτυλικά αποτυπώματα. Μόλις έκανε να τον ανοίξει, της ήρθε μια μυρωδιά τόσο απότομα και τόσο έντονα, σαν να φύσηξε αέρας από το εσωτερικό του. Ένωσε τη ραχοκοκαλιά της να αναριγεί πριν καλά καλά συνειδητοποιήσει πλήρως περί τίνος επρόκειτο.

Οι ενστικτώδεις αντιδράσεις του σώματος είναι γρηγορότερες από το συνειδητό, από τη σκέψη. Ξεκινούν από κάτι βαθύτερο, που δεν μπορούμε ή απλώς δε θέλουμε ενίοτε να αναζητήσουμε. Τα δακτυλικά αποτυπώματα πλήθαιναν και λέκιαζαν άτακτα το χαρτί, που όσο το ξεδίπλωνε, τόσο έτρεμαν τα χέρια της.

Έχεις μια γεύση τρικυμίας στα χείλη –Μα πού γύριζες...

Έριξε με μια απότομη κίνηση το γράμμα στο κρεβάτι και πετάχτηκε όρθια. Άρνηση! Αυτό ήταν το μόνο που κυριαρχού-

σε μέσα της. Έστεκε σε απόσταση ασφαλείας από το σημείο όπου κειτόταν το χαρτί, λες και στις αράδες του καρδακούσε κάποιος κίνδυνος. Βαριανάσαινε και προσπαθούσε να κρατήσει τα μάτια της στεγνά. Να στεγνώσουν τα δάχτυλά της να μην αφήνουν σημάδια στον φάκελο, να στεγνώσουν τα μάτια της να μην προδίδουν τα σημάδια μέσα της... Κοίταξε το χαρτί που ήταν αφημένο στο κρεβάτι και έδειχνε να εξαρτάται πλήρως από τη δική της βούληση κι όμως, ανάθεμά το, μπορούσε να την κάνει ό,τι ήθελε! Μπορούσε να γκρεμίσει τα πάντα. Ξανακάθισε οπλισμένη με όσο κουράγιο μπόρεσε να μαζέψει.

*Έχεις μια γεύση τρικυμίας στα χείλη –Μα πού γύριζες
Ολημερίς τη σκληρή ρέμβη της πέτρας και της θάλασσας
Αετοφόρος άνεμος γύμνωσε τους λόφους
Γύμνωσε την επιθυμία σου ως το κόκαλο
Κι οι κόρες των ματιών σου πήρανε τη σκυτάλη της Χίμαιρας
Ριγώνοντας μ' αφορό τη θύμηση!*

Για τη δική μου Μαρίνα...

Κοίταξε πάλι μέσα στον φάκελο και είδε τα αποκόμματα του εισιτηρίου. Αθήνα-Ρώμη, Ρώμη-Αθήνα.

Ένωσε τα πνευμόνια της αχόρταγα, να μην ικανοποιούνται από τις ανάσες που έπαιρνε. Έπιασε με τα δυο της χέρια τον λαιμό της λες και η κίνηση αυτή θα του μεταγύγιζε οξυγόνο. Σηκώθηκε, ντύθηκε, έβαλε τον φάκελο στην τσάντα της και κατέβηκε τις σκάλες σαν σίφουνας. Είχε ξεχάσει εντελώς την ύπαρξη της Μάρθας, η οποία άρχισε να τη ρωτά πού πήγαινε με τέτοιο καιρό χωρίς ομπρέλα, μα ακούστηκε πίσω της σαν τα παράσιτα κάποιου ραδιοφώνου. Δεν της έδωσε σημασία, μόνο άνοιξε την πόρτα και εξαφανίστηκε.

Η Μάρθα τόσα χρόνια προσπαθούσε να προσαρμόζεται στα ψυχολογικά σκαμπανεβάσματα της Μαρίνας, που άλλοτε δεν

την άφηνε ούτε τις δουλειές του σπιτιού να κάνει μόνη της, διαπνεόμενη από ένα αίσθημα ενοχής για το ότι κάποιος έκανε τις δουλειές οι οποίες αναλογούσαν στην ίδια, κι άλλοτε γινόταν τόσο ψυχρή, αγενής και κακότροπη! Σε κάθε άλλη περίπτωση η Μάρθα θα είχε φύγει, όμως με τη Μαρίνα κάτι την έδενε. Είχε και εκείνη την καταραμένη διαίσθηση, χάρη στην οποία μπορούσε να διακρίνει την καλοσύνη και την αθωότητα πίσω από μια θυμωμένη κραυγή και την κακοβουλία και την πονηριά πίσω από το πιο ευγενές χαμόγελο. Και στη Μαρίνα έβλεπε μονάχα κούραση και σύγχυση, που ακούγονταν πιο δυνατές, όσο δυνάμωνε κι η ένταση της φωνής της.

Η Μαρίνα βγήκε στους δρόμους, που 'χαν μουσκέψει από την απτόητη βροχή, και άρχισε να περπατά χωρίς να βλέπει μπροστά της. Πού βρέθηκε αυτός ο φάκελος; Γιατί στο γραφείο του Πέτρου; Από πού κι ως πού; Ήταν βέβαιη πως τον είχε πετάξει κατά τη μετακόμιση! Όμως, τη λογική που πάσχιζε να λύσει τα καίρια και φλέγοντα ζητήματα διέκοπτε βίαια ο παραλογισμός του συναισθήματος: *Έχεις μια γεύση τρικυμίας στα χείλη... ριγώνοντας μ' αφρό τη θύμηση... Για τη δική μου Μαρίνα...* Επιτάχυνε το βήμα της μήπως και αποσυντονίσει τη σκέψη της, που την τρέλαινε.

Τα βήματά της την οδήγησαν στην πόρτα του Δημήτρη. Τα βήματά της και ο ηλεκτρικός. Χτύπησε το κουδούνι κι ανέβηκε στον τρίτο όροφο. Εκείνος της άνοιξε με το σύνθηρες χαμόγελό του.

«Πού πας έτσι, παιδί μου; Είσαι μούσκεμα!» αναφώνησε μόλις την αντίκρισε και έσυρε τις ρόδες από το αναπηρικό του καρότσι ως το μπάνιο. Γύρισε με μια πετσέτα και στεγνά ρούχα.

«Έχεις δουλειά; Ενοχλώ;» τον ρώτησε διστακτικά.

«Ναι, έλεγα να πάω για τρέξιμο!» απάντησε χωρίς να χαμογελάει και της έδωσε τα ρούχα.

«Δε χρειάζεται, καλά είμαι!» ψιθύρισε εκείνη και κάθισε στη γωνία του καναπέ.

«Δε με έχεις συνηθίσει τις Κυριακές. Ούτε με έχεις συνηθίσει να φέρεσαι σαν μωρό. Θα αρρωστήσεις».

Η Μαρίνα δεν απάντησε. Η αλήθεια ήταν πως δεν είχε σκεφτεί τι θα έλεγε στον Δημήτρη. Είχε πάει εκεί ενστικτωδώς, ίσως γιατί ήξερε ότι ήταν ο μόνος άνθρωπος στον οποίο δε χρειαζόταν να πει πολλά.

«Τι έχεις;» τη ρώτησε μαλακά, με εκείνο το διορατικό βλέμμα που νόμιμες πως απλώς περιμένει επιβεβαίωση για κάτι που ήδη ήξερε. Εκείνη έβγαλε αργά και κουρασμένα τον φάκελο από την τσάντα της και του τον έδωσε. Ο Δημήτρης διάβασε το γράμμα, έπειτα είδε το εισιτήριο και αναστέναξε.

«Εδώ λέει 29 Ιουλίου του 1993! Είσαι έτσι για ένα γράμμα και ένα εισιτήριο από τον προηγούμενο αιώνα;»

«Φαίνεται πως ο χρόνος δε λειτουργεί το ίδιο για όλους...»

«Ποιος σ' το είχε δώσει; Πώς και δε μου 'χεις μιλήσει ποτέ γι' αυτόν; Νόμιζα ότι τα λέγαμε όλα...»

«Είναι κάποια πράγματα που δε θες ούτε να τα συζητάς ούτε να τα θυμάσαι». Σταμάτησε για λίγο και κατάπιε τον λυγμό της. Ως και το σώμα της ολόκληρο έπνιξε στη βροχή προκειμένου να κρατήσει στεγνά τα μάτια της. Αλλά ένιωθε την υποτροπή να έρχεται.

Ντρεπόταν. Αυτό το συναίσθημα την κατέκλυζε περισσότερο από κάθε άλλο εκείνη την ώρα. Ντρεπόταν που έπειτα από τόσα χρόνια, τόσες αλλαγές, τόσες αναποδιές και προβλήματα, στενοχωριόταν ακόμη για κάτι τέτοιο. Ντρεπόταν που με ένα γράμμα έκανε σαν νήπιο που το χωρίζουν από τη μητέρα του, που ολάκερη γυναίκα δεν είχε μάθει να βλέπει με υπεροψία τους έρωτες μιας έφηβης, τα ελάχιστονα προβλήματα και την ευήθεια της νιότης. Τότε που όλοι πιστεύουν πως τα πάντα κρατάνε για πάντα κι έρχεται η πραγματικότητα σαν βαρίδιο στο κεφάλι να τους ενηλικιώνει.

Ο Δημήτρης την ακούμπησε στοργικά στο γόνατο, επιβεβαιώνοντάς της πως ήταν ασφαλές να ξεσπάσει.

«Πώς γίνεται, Δημήτρη; Πώς γίνεται έπειτα από τόσα χρόνια να μην περνάει; Ήμουν παιδί! Τι μπορεί να έχει απομείνει μέσα μου από ένα παιδί;»

«Μαρίνα μου...» της είπε πάλι με το ίδιο πολύξερο ύφος που άλλοτε την εκνεύριζε, όμως τώρα το είχε ανάγκη... Να της δώσει μαγικά μια λύση, να τη δια φωτίσει, να της εξηγήσει τι πήγαινε τόσο λάθος μαζί της. «Δεν ξέρεις πως ό,τι σπουδαίο νιώσεις όσο είσαι ακόμη παιδί λίγο πολύ θα το νιώθεις για πάντα;»

2

Μάιος 1992

Όσο τα φύλλα του ταλαίπωρου δέντρου έδειχναν όλο και πιο ωχρά και καταπονημένα, η Μαρίνα ένιωθε το καλοκαίρι να κοντοζυγώνει. Κάθε απόγευμα, περίπου την ίδια ώρα, καθώς τα έβλεπε να αφήνουν την τελευταία τους πνοή πλάι της στο ζεστό χώμα, την πλημμύριζε μια ευφορία πλήρως αντιφατική με τον πόνο τους που αδυνατούσε να τον συμμαριστεί.

Τον επόμενο Γενάρη πάλι... σκεφτόταν, σαν να 'θελε να τα παρηγορήσει, κι ύστερα το βλέμμα της έτρεχε στο ήσυχο ακόμη λιμάνι που η θέα του απλωνόταν αφειδώλευτα κάτω από τα πόδια της. Κάτω από τον προσωπικό της θρόνο, στη φρεσκοποτισμένη, ολάνθιστη αυλή με την αμυγδαλιά που αντιδραστικά μαράζωνε.

Την ευταξία της φύσης γύρω της διατάρασσαν μόνο τα σκορπισμένα κουβάρια χαρτιού, που πλήθαιναν με την ώρα. Ποιος ξέρει πόσο θα της έπαιρνε και σήμερα μέχρι να μείνει ικανοποιημένη από όσα έγραφε... Πάντοτε κάτι έλειπε, κάτι περίσσευε, κάπου το γραπτό γινόταν ρηχό και κάπου εντυπωσιοθηρικό. Η αντιπαράθεση των λέξεων με τις σκέψεις που προσπαθούσε να αποτυπώσει είχε αυστηρά μόνο έναν νικητή. Η μάχη με τη γλώσσα ήταν μεγάλη όταν ήθελε να περιγράψει όσα έφερο-

νε μια μυρωδιά, ένας ήχος, εκείνες οι εικόνες που ούτε η ίδια ήξερε από πού και πώς τις θυμόταν, εκείνα τα συναισθήματα που δεν καταλάβαινε από πού είχαν ξεμείνει μέσα της και τι σήμαιναν. Θεωρούσε πως και μόνο το γεγονός ότι τα αντιλαμβάνονταν και προσπαθούσε να τους δώσει μορφή, να τα εκλογικεύσει, ήταν κάποια υπερδύναμη –ή δυσλειτουργία– του μυαλού της που έψαχνε διέξοδο στο γράψιμο.

Η φωνή της μάνας της, της Δούκισσας, ήταν τόσο συνεπής στην ώρα, που λίγο πριν ακουστεί η Μαρίνα το διαισθανόταν και την περίμενε. Και τότε αναγκαζόταν να αφήσει τα χαρτιά κατά μέρος, αφενός γιατί δεν άντεχε την γκρίνια της μάνας της και αφετέρου γιατί δεν έβλεπε πια στο μισοσκόταδο του δειλινού.

«Τι γράφεις επιτέλους, θα μας πεις;» ρώτησε η Δούκισσα, ενώ τη φωνή της διέκοπτε ο θόρυβος των πιάτων που τακτοποιούσε ταυτόχρονα στα ντουλάπια της κουζίνας.

«Κάτι για τη Στέλλα», αποκρίθηκε η Μαρίνα, που κάθισε μπρος στο σερβιρισμένο φαγητό και άρχισε να το σκαλίζει αφηρημένα. Φασολάκια πάλι! Λες και το γεγονός ότι τα μισούσε παρακινούσε τη μάνα της να τα μαγειρεύει ακόμη συχνότερα.

Έξω κόντευε να νυχτώσει. Η αύξηση στην ένταση του ήχου της τηλεόρασης σηματοδότησε τις ειδήσεις των οκτώ, την ώρα που ο πατέρας της, ο Μιχάλης, ανασηκώθηκε στην άκρη του καναπέ και ζήτησε το καθιερωμένο ουζάκι από τη Δούκισσα. Σαν επανάληψη επεισοδίου από σίριαλ κάκιστης ποιότητας άρχισε και το καθιερωμένο κήρυγμα γύρω από το αλκοόλ και τα προβλήματα υγείας του, που δεν κατέληγε ποτέ πουθενά, σε αντίθεση με το ούζο που πάντοτε κατέληγε στο τραπέζι. Η Μαρίνα τότε έκλεινε νοερά τα αυτιά, όπως συνηθίζει να κάνει κάποιος όταν ακούει τετριμμένες κουβέντες που δεν τον αφορούν, και ταξίδευε με τις σκέψεις της, ώσπου να τελειώσει ο καβγάς.

«Πότε έρχεται;» άκουσε κάποια στιγμή τη Δούκισσα να ρωτά μάλλον για δεύτερη φορά.

«Ποιος;» ρώτησε σαν αγουροξυπνημένη.

«Η Στέλλα, παιδί μου!»

«Στις 29 Ιουνίου», ξανασκάλισε λίγο το πιάτο της, διαχωρίζοντας τις πατάτες από τα πράσινα εκπρώματα που την κοιτούσαν απειλητικά.

«Μια βδομάδα μετά τον αδελφό σου δηλαδή. Θα είναι και η μαμά της;» ρώτησε σε πιο χαμηλό τόνο, σαν να πρόφερε κάτι βαρύ.

«Ε όχι...» κοιτάχτηκαν χωρίς να πουν τίποτε άλλο.

Η Μαρίνα, κάθε φορά που κάποιος αναφερόταν στην ιστορία των γονιών της Στέλλας, ανακαλούσε συνειρμικά τη μέρα που είχε πρωτακούσει το όνομα της φίλης της, λίγο προτού τη γνωρίσει. Ήταν το καλοκαίρι πριν αρχίσει να φοιτά στην πρώτη δημοτικού και, παρά το νεαρό της ηλικίας της, θυμόταν ακόμα τα πάντα με κάθε λεπτομέρεια. Επρόκειτο για ένα από εκείνα τα περιστατικά που ξεχωρίζει το μυαλό ανάμεσα στις άμετρες αναμνήσεις που το παραγεμίζουν, αγωνιζόμενες για μια θέση στην αιωνιότητα. Κάποιες πρέπει να παραμεριστούν, ενώ οι ισχυρότερες επιβιώνουν λόγω της δύναμης ή της σπουδαιότητάς τους, σαν μια άγραφη θεωρία της εξέλιξης. Κι από την άλλη, συνέβαιναν τόσο σπάνια συνταρακτικά γεγονότα στο νησί, που τουλάχιστον αυτό δε γινόταν να μην το θυμάται κανείς.

Πίσω στα χρόνια της παιδικής της ηλικίας ήταν κυριακάτικη συνήθεια να επισκέπτονται με τη Δούκισσα τη γιαγιά Μαρίνα για έναν πρωινό –πολύ πρωινό τα καλοκαίρια που καραδοκούσε ο ήλιος– καφέ στο σπίτι της στη θάλασσα. Εκείνο το σπίτι που μοσχοβολούσε ελληνικό καφέ ψημένο στην τσιμνιά και αλμυρό, ποτισμένο δέγμα. Η περιοχή της Σύμης στην οποία βρισκόταν το σπίτι αποτελούνταν κατά κύριο λόγο από εξοχικά σπίτια και μερικά δωμάτια για ενοικίαση λόγω της απόμερης και ειδυλλιακής της θέσης. Για να φτάσουν εκεί, έπρεπε να κατεβούν τα σκαλοπάτια από το Χωριό –το ένα και μοναδικό του νησιού– στον Γιαλό και κατόπιν να περπατήσουν ένα μακρύ μονοπάτι. Στην

ουσία ήταν ένας στενός δρόμος σκαλισμένος σε πλαγιά, η οποία κατρακυλούσε τραχιά γεμάτη βράχια, θάμνους και αγριόχορτα έως κάτω στη θάλασσα, όπως ήταν άλλωστε διαμορφωμένο σχεδόν όλο το οδικό δίκτυο του νησιού: σπίτια και δρόμοι έπρεπε να συμβαδίζουν με την κλίση των λόφων. Η διαδρομή διαρκούσε περίπου μισή ώρα με γρήγορο βάδισμα, αν εξαιρούσες τις συχνές επιβραδύνσεις από τυχόν ομιλητικές γειτόνισσες που έπιναν τον πρωινό καφέ τους στις αυλές των σπιτιών τους.

Η γειτονιά της Μαρίνας στο Χωριό*, σε αντίθεση με αυτή της γαργιάς της, ήταν απομακρυσμένη από το λιμάνι, χτισμένη ψηλά στο βουνό της Βίγλας, και μια από τις παλιότερες του νησιού. Αμέτρητα παλαιά, εγκαταλειμμένα σπίτια, το ένα σε απόσταση αναπνοής από το άλλο, μιλούσαν συνωμοτικά για μια εποχή κατά την οποία το νησί έσφυζε από ζωή. Τα οικήματα αυτά ήταν τα λεγόμενα «χαλατά», μέσα στα οποία τα παιδιά της γειτονιάς εφεύρισκαν και εμπλούτιζαν τα παιχνίδια τους καθώς μεγάλωναν. Όλα τα μπαλκόνια σε εκείνη την πλευρά του νησιού είχαν απεριόριστη θέα και κάθε σκοτεινό σοκάκι κάποια στιγμή κατέληγε σε ένα ξέφωτο, από όπου μπορούσες να θαυμάσεις ολόκληρο το νησί, απόμακρο και εξωπραγματικό, σαν να βρισκείσαι κάπου στο Διάστημα και απλώς παρακολουθείς τη Γη να γυρίζει κάτω από τα πόδια σου.

Κατεβαίνοντας, λοιπόν, τα αιωνόβια σκαλοπάτια της γειτονιάς, μέσα απ' τα στενά δρομάκια με τους τοίχους που έριχναν τη σκιά τους και τα αναπάντεχα ξέφωτα, η Μαρίνα κι η μητέρα της συχνά κοντοστέκονταν στο κάλεσμα κάποιας γειτόνισσας, για να συζητήσουν ανούσια και βαρετά για τη μικρή Μαρίνα πράγματα. Ενώ η Δούκισσα μιλούσε με τις άλλες γυναίκες, εκείνη χάζευε ή έπαιζε με κάποιο γατί, συνήθως κάνοντας φασαρία ή φεύγοντας από κοντά της, ώστε να αποσπάσει την προσοχή της και να συνεχίσουν επιτέλους τον δρόμο τους. Με τα χρόνια κατάλαβε πως η

---

* Το Χωριό είναι ονομασία της Άνω Χώρας.

συμπεριφορά της μάλλον βόλευε και την ίδια τη Δούκισσα, που την κούραζε να συζητά περί ανέμων και υδάτων. Εκείνη τη μέρα, όμως, αρχές Σεπτεμβρίου, όταν τα πρωινά είχαν αρχίσει να δροσίζουν αμυδρά και το νησί να αδειάζει, η Μαρίνα άκουσε πράγματα που την ακινητοποίησαν σαν άγαλμα δίπλα στη μαμά της. Την έκαναν μάλιστα να της σφίγγει νευρικά το χέρι.

«Δούκισσα! Μωρή Δούκισσα, λίμενε*!» με βιαστικό βήμα και σιχτιρίζοντας τα γατιά που μπλέκονταν στα πόδια της, η ηλικιωμένη γειτόνισσα πλησίασε την καγκελόπορτα της αυλής της με πρωτοφανή έξαψη.

«Καλημέρα, Σεβαστή!» ξεφύσησε η Δούκισσα.

«Έμαθές τα για τον Φώτη, τον γιο του δασκάλου;» έτσι αναφέρονταν σε κάποιον στο νησί και ήταν περισσότερο κατατοπιστικό από ό,τι αν έλεγαν το επίθετό του. «Επήεν εχτές να αυτοκτονήσει επειδή τον έφηκε η Γαλλίδα!» το ύφος της Σεβαστής γινόταν εκφραστικότερο και πιο δραματικό όσο ανέλυε τα τρομερά νέα.

«Σοβαρά; Τζει;» η Δούκισσα ξεπεπλάγη με αυτή την είδηση που διέφερε από τα συνηθισμένα κουτσομπολιά, τα οποία προσπαθούσε να αποφύγει. Παρ' όλα αυτά εξακολουθούσε να νιώθει άβολα συζητώντας για τις ζωές των άλλων μες στη μέση του δρόμου και μια ανάσα από τα γύρω σπίτια και ίσως γι' αυτό είχε αρχίσει να δαγκώνει πάλι το κάτω χείλος της. Η Μαρίνα ήξερε ότι, όποτε το έκανε αυτό, ένιωθε άβολα με κάτι.

«Ναι, ευτυχώς! Το κακόμοιρο το κοράκι** του σκεύομαι!» συνοφρυωνόταν τώρα η γυναίκα και ένωνε τις παλάμες της σε μια παρακλητική χειρονομία.

Η μάνα της, απαυδισμένη που παραδόξως εκείνη τη φορά η Μαρίνα έστεκε φρόνιμη σαν αρνί, έφυγε με τη δικαιολογία ότι θα τις πετύχαινε ο ήλιος στα μισά και θα έλιωναν από τη ζέστη.

---

* Λιμένω: στη συμμακή διάλεκτο σημαίνει «περιμένω».

** Κοράκι: το κοριτσάκι.

Η ιστορία των γονιών της Στέλλας δε θα ήταν καθόλου πρωτότυπη τη δεκαετία του '90, με την τουριστική ανάπτυξη του νησιού πλέον ανθηρή και ακμάζουσα, ήταν όμως από τις πρώτες τη δεκαετία του '70, όταν ο τουρισμός έκανε τα δειλά του βήματα στο νησί και οι «διακρατικοί» γάμοι δεν ήταν ακόμη τόσο συνηθισμένοι. Η Μαργκό παραθέριζε με το κότερο των γονιών της στα νησιά του Αιγαίου όταν γνώρισε τον Φώτη, τον καβοδέτη, στο λιμάνι του Γαλού. Ξεκίνησε σαν ένα από εκείνα τα καλοκαιρινά, ξελογιαστικά ειδύλλια, μόνο που το συγκεκριμένο δεν έμελλε να μείνει στα κιτάπια του πρόσκαιρου Αυγούστου.

Ο Φώτης ήταν εκείνος ο εικοσάχρονος που κατέβαζε τα αστέρια από τον ουρανό προκειμένου να σε πείσει για κάτι: ήταν εκείνος που όταν έμπαινες στη βάρκα του περνούσε μέσα από τα πιο στενά, βραχώδη περάσματα με την ταχύτητα στο φουλ κι όμως παραδόξως έφτανες στον προορισμό σου σώος, έστω και με μερικές άσπρες τρίχες από τον πανικό: ήταν εκείνος που έκανε όλη την παρέα να γελάει, που ήταν πρώτος στις γιορτές, με ανοιχτό πουνκάμισο και σαγιονάρες, και αυτός που σταματούσε τελευταίος τον χορό: ήταν ακόμη εκείνος που, όταν η Μαργκό γύριζε με τους γονείς της στη Ρόδο για να πάρουν την πτήση της επιστροφής, κυνήγησε το κότερό τους με τη βάρκα του και της έκανε νοήματα από μακριά να μείνει μαζί του. Και για όλα αυτά, ήταν εκείνος ο τύπος που η Μαργκό ομολόγησε, χρόνια αργότερα, ότι πλάι του είχε περάσει τα πιο ωραία χρόνια της ζωής της.

Αλλά και τα χειρότερα. Γιατί ο Φώτης, από ψυχή της παρέας και αιώνιος αντισυμβατικός, άρχισε να πνίγεται στις καταχρήσεις. Στην αρχή η Μαργκό, με τον σύνδρομο του Μεσσία που διακατέχει τους περισσότερους ανθρώπους, πίστεψε πως θα τον έσωζε. Κι έκανε τα πάντα για να το πετύχει, μέχρι που τελικά αναγκάστηκε να αποδεχτεί πως δεν είναι κανενός δουλειά να μπαίνει στα τρίσβαθα της ανθρώπινης ψυχής και να τη γιατρεύει. Πόσοι λιγότεροι άνθρωποι θα υπέφεραν αν ήταν τόσο απλό να γιατρευτούν, άραγε;

Όταν πήρε την κόρη της και μετακόμισαν στη Ρόδο, ο Φώτης έχασε κάθε έλεγχο. Μέχρι που απήγαγε μια μέρα το παιδί μετά το σχολείο και η μητέρα του έπρεπε να κινηθεί σύσσωμη τη χωροφυλακή της περιοχής για να τον εντοπίσουν. Ύστερα από την ακραία εκείνη πράξη του, ο Φώτης επέστρεψε στη Σύμη και κατέβασε ένα κουτί χάπια, ένα πρωί που η μάνα του έλειπε από το σπίτι. Για καλή τύχη όλων, τον πρόλαβε ο αδελφός του. Έπειτα από αυτό το περιστατικό, διαγνώστηκε ότι έπασχε από κάποια ψυχική διαταραχή και του συνταγογραφήθηκε φαρμακευτική αγωγή από κάποιο νευρολόγο που εργαζόταν στο νοσοκομείο. Κανείς δεν ξέρει αν η διάγνωση ήταν ορθή και αν τα χάπια ήταν τα κατάλληλα για την κατάστασή του. Πάντως, ο Φώτης σταδιακά μεταμορφώθηκε σε ένα άβουλο, κατεσταλμένο πλάσμα. Η Μαργκό και η κόρη της επέστρεψαν μόνιμα στο νησί, γιατί η Μαργκό θεώρησε πως το παιδί έπρεπε να είναι δίπλα στον πατέρα του και ήταν σίγουρη ότι δεν επρόκειτο πια να αποτελέσει κίνδυνο για καμία από τις δυο. Η τελευταία φορά που ο Φώτης ήταν ο εαυτός του ήταν στο Νοσοκομείο Ρόδου, μόλις ξύπνησε από την πλύση στομάχου.

«Ευτυχώς που δεν πέθανα», είπε μόλις είδε τη μάνα και τον αδελφό του να στέκονται ανήσυχοι από πάνω του. «Τι είμαι, μωρέ, να πεθάνω με χάπια; Καμιά πρωταγωνίστρια σε άρλεκιν;»

Αυτός ήταν ο Φώτης.

Σε όλη τη διαδρομή η Δούκισσα, εκ φύσεως συμπονετική με τους γύρω της, φυσούσε και ξεφυσούσε σκεφτική.

«Μαμά, ποιος είναι αυτός που πήγε να σκοτωθεί;» ρώτησε η Μαρίνα μισοφοβισμένη για την αντίδραση της μάνας της, που τη συμβούλευε πάντοτε να μην ανακατεύεται στις υποθέσεις των μεγάλων.

«Δεν τον ξέρεις. Είναι μεγάλος», απάντησε ήρεμα και η Μαρίνα αναθάρρησε και συνέχισε.

«Και το παιδί του; Μεγάλο είναι κι αυτό;»

«Όχι, στην ηλικία σου είναι, αλλά μένει στη Ρόδο».

«Εκεί θα πάει σχολείο;»

«Δεν ξέρω, Μαρίνα μου», η Δούκισσα έκοψε τη συζήτηση, άναψε όμως και φούντωσε η παιδική φαντασία της μικρής, που άρχισε να καλπάζει. Πώς να ήταν ένα κοριτσάκι που ο μπαμπάς του έκανε κάτι τέτοιο; Να ήταν παράξενη; Ή μήπως τρελή; Όσο η άγνοια και η αθωότητα έπλαθαν αλλόκοτα σενάρια, τόσο πιο πολύ ήθελε να τη γνωρίσει.

Οι απορίες της θα έμεναν αναπάντητες μέχρι την ημέρα του αγιασμού στο καινούργιο σχολείο. Τότε ήταν που είδε για πρώτη φορά το κορίτσι με την ανοιχτόχρωμη, κοκκινωπή επιδερμίδα, που τώρα κοκκίνιζε κι άλλο από ντροπή έτσι που ήταν ξένη ανάμεσα σε τόσα παιδιά. Όσο οι συμμαθήτριάς της κύκλωναν εκστασιασμένες την καινούργια μαθήτριά και φλυαρούσαν ακατάπαντα, η Μαρίνα έστεκε παράμερα και την παρατηρούσε από μακριά. Δε φαινόταν τρελή, μάλιστα ήταν πολύ όμορφη! Έμοιαζε με εκείνα τα ξανθομάλλικα κορίτσια που έρχονταν για διακοπές το καλοκαίρι και μιλούσαν εγγλέζικα. Όποια γλώσσα κι αν μιλούσαν δηλαδή, εκείνη την κατέτασσε στα εγγλέζικα. Εγγλέζικα ίσον ακαταλαβίστικα.

Ήλιπιζε μόνο εκείνη η ξένη να μιλούσε ελληνικά, γιατί καμία πρόθεση δεν είχε να μάθει κι άλλη γλώσσα. Της έφτανε που φέτος έπρεπε να μάθει να γράφει και να διαβάζει στα ελληνικά. Μια παρέα παιδιών από την τρίτη είχε πλησιάσει τους νεόφερτους ενώ περίμεναν να αρχίσει ο αγιασμός και τους είχε ενημερώσει για τον εφιάλτη της ορθογραφίας. Τα διαφορετικά -i- και -o-, τα άρθρα, οι καταραμένοι τόνοι. Τρόμαξαν και μόνο στην ιδέα τα πρωτάκια κι έχασαν κάθε όρεξη και κουράγιο ύστερα από εκείνη την κουβέντα. Η Μαρίνα σκέφτηκε να σηκωθεί να φύγει την ίδια στιγμή, όμως έπειτα θυμήθηκε τον Ντίνο, έναν συμμαθητή της που έκλαιγε στην πόρτα του νηπιαγωγείου τραβώντας το μπατζάκι του παντελονιού της μητέρας του για να μη φύγει, και δεν ήθελε να γίνει σαν αυτόν.

Λίγο πριν από το σχολάσμα, όταν τα υπόλοιπα κορίτσια άρ-

χισαν να ζαβλακώνονται από την πείνα και την κούραση, η Μαρίνα βρήκε την ευκαιρία της. Η καινούργια μαθήτριά καθόταν μόνη πάνω στο πεζούλι που περιστοίχιζε το προαύλιο, μπροστά από μια κοντή άγρια ελιά και κάτι κόκκινες φουντωτές μαστιχίες. Κάθισε δίπλα της κι άρχισε να χτυπά ρυθμικά τις φτέρες της κόντρα στο τοιχίο.

«Πώς είναι ο μπαμπάς σου;» ήταν το μόνο που της βγήκε να πει. Ήταν το μόνο που σκεφτόταν μέχρι να τη γνωρίσει κι ακόμη περισσότερο αφότου την είδε. Και με τον ίδιο αυθόρμητο και απονήρευτο τρόπο, η Στέλλα τής χαμογέλασε: «Καλά είναι!»

Η συνήθεια της Μαρίνας να μην περνάει τα λόγια της μέσα από τα φίλτρα της ευπρέπειας και του κοινωνικά αποδεκτού αρχικά αποδιδόταν από τους γονείς της στην ηλικία. Ένα παιδί δεν είναι σε θέση να ζυγίζει τι θα πει και πώς θα το πει. Όμως, έπεφταν έξω. Η Μαρίνα εξακολούθησε και ως ενήλικη να σιχάινεται τις μισές κουβέντες και τις υπεκφυγές και δεν επέτρεπε ποτέ στον εαυτό της να το κάνει. Δεν ήταν λίγες οι φορές που παρατηρούσε κάποιον συνομιλητή να μιλά για κάτι και την ίδια στιγμή τα μάτια του να προδίδουν όσα είχε στην πραγματικότητα στο μυαλό του. Πάντα τής ερχόταν γέλιο. Εκείνος ο κουτοπόνηρος έδειχνε τόσο ξεκαρδιστικά σίγουρος πίσω από τις λογής λογής τεχνικές εκμείευσης πληροφοριών και τα προσποιητά χαμόγελα, όμως αν έβλεπε την αντανάκλασή του σε καθρέφτη ίσως αποφάσιζε να γίνει ευθύς και θρασύς, όπως εκείνη, προκειμένου να σταματήσει να εκτίθεται.

Η Στέλλα φαινόταν εξαρχής να 'ναι φτιαγμένη από την ίδια πάστα με τη Μαρίνα. Γελούσε εύκολα, μιλούσε εύκολα, δεν ένιωθε ποτέ αμηχανία με τις αδιάκριτες ερωτήσεις της Μαρίνας, ενώ δε δίσταζε να κάνει ανάλογες ερωτήσεις. Κι εκείνο το αλλιώτικο συνταίριασμα ήταν ο προπομπός μιας μακρόχρονης φιλίας, όπου είχαν ισότιμες θέσεις τόσο η πολυλογία και η φρενίτιδα, όσο και η πολύτιμη σιωπή και η αποκωδικοποίησή της.

Όσο τα διαλείμματα πλήθαιναν κι ο δεσμός δυνάμωνε, υπήρχαν και κάποιοι που δυσανασχετούσαν με αυτό το δίδυμο. Ήδη δυο φορές μες στη χρονιά οι οικογένειές τους είχαν σημάνει συναγερμό για την εξαφάνισή τους μετά το σχολάσμα. Η γιαγιά της Στέλλας έντρομη έσερνε τα γέρικα πόδια της γύρω από το δημοτικό, για μια ώρα την πρώτη φορά και λίγο παραπάνω τη δεύτερη, όμως οι μικρές άφαντες. Η Δούκισσα από την άλλη έστελνε τον Μιχάλη να ψάξει τη δική τους με ένα Honda παπί που 'χε παρκαρισμένο έξω από την αυλόπορτα και οδηγούσε μόνο σε έκτακτες περιστάσεις. Αλλά συνήθως μέχρι να πάρει μπρος, έληγε και η έκτακτη περίπτωση.

Την πρώτη φορά τις βρήκαν ανεβασμένες σε μια πέτρινη δεξαμενή σε σχήμα ημισφαιρίου, από όπου η Στέλλα αρνούνταν να κατεβεί και να αναμετρηθεί με τη γιαγιά, που είχε ήδη βγάλει την παντόφλα της και τσίριζε σαν μαινάδα. Τη δεύτερη γύριζαν και πουλούσαν σε τουρίστες κάτι ιβίσκους που 'χαν μαζέψει από τα περβάζια του δήμου. Μόλις η Δούκισσα με τον Μιχάλη τη βρήκαν να περιπλανιέται με τις χούφτες της γεμάτες λεφτά, εκείνη έτρεξε καταπάνω τους ενθουσιασμένη.

«Τι αγοράζω με διακόσιες δραχμές;» ρώτησε με τα μάτια της να αστράφτουν.

Η Δούκισσα της έριξε ένα χαστούκι και τα μάτια της Μαρίνας βούρκωσαν από το τσούξιμο. Ωστόσο, πήρε βαθιά ανάσα, ανέκτησε την αυτοκυριαρχία της και γύρισε προς τον πατέρα της.

«Τι αγοράζω με διακόσιες δραχμές;»

Τελικά αγόρασε ένα παγωτό κι ένα σουβλάκι, αλλά μόνο έπειτα από μια βδομάδα, όταν την άφησαν να ξαναβγεί από το σπίτι. Και παρά τις απαγορεύσεις και τις τιμωρίες, η δυάδα ενωνόταν ξανά και ξανά και η ιστορία συνεχιζόταν, ενώ οι οικογένειές τους ήλπιζαν πως, όσο μεγάλωναν, θα καταλάγιαζε η ζωνοράδα τους.

«Δεν αντέχω, Μιχάλη, με αυτό το παιδί. Ο Αλέξανδρος ποτέ δε μου έκανε τέτοια. Αυτή η μικρή θα με πεθάνει!»

Ο Μιχάλης, που δε συμεριζόταν τις υπερβολές της Δούκισσας, γελούσε αφήνοντας να βγει από τα χείλη διακεκομμένα ο καπνός του τσιγάρου του. Η κουβέντα συνεχιζόταν μέχρι να κουραστεί εκείνος και να πάει για ύπνο πρώτος. Όχι μόνο δεν ανησυχούσε για την κόρη του, αλλά την έκανε και χάζι τις ατέλειωτες ώρες που περνούσαν στη θάλασσα με τη βάρκα του, όταν εκείνη δεν έλεγε να κλείσει το στόμα της παρά μόνο σαν βουτούσε στο νερό. Κι όποτε του 'λεγε ψέματα για κάτι, μες στην ακατάσχετη φλυαρία της, εκείνος της απαντούσε: «Σου 'χω πει ότι εσύ δεν μπορείς να ξεγελάσεις κανέναν. Ειδικά εμένα».

Πράγματι, το πρόσωπο της Μαρίνας ήταν καθρέφτης, πιο καθαρός κι από θάλασσα με μπουνάτσα καλοκαιρινού πρωινού. Γελούσαν όλα σαν γελούσε, και τα μάτια και τα μάγουλα και το πιγούνι της, και μαύριζαν πάλι σύσσωμα όταν λυπόταν.

Από την άλλη ο αδελφός της ήταν εντελώς διαφορετικός, προς ανακούφιση της Δούκισσας. Μεγαλύτερός της κατά τρία χρόνια, ο Αλέξανδρος, όσο ήταν πιο μικρά τα κορίτσια, δεν τα καταδεχόταν ποτέ στην παρέα του. Τις θεωρούσε ανόητες. Τι κι αν τον παρακαλούσαν να τις πάρει μαζί του στην πλατεία για να συμμετέχουν στα παιχνίδια των μεγαλύτερων, εκείνος ποτέ δεν τους έκανε το χατίρι. «Ο κακός», έτσι τον αποκαλούσαν όταν έφευγε και εκείνες έμεναν πίσω απογοητευμένες και κατσοφιασμένες.

«Μη σας ακούσει, κακομοίρες μου, πώς τον φωνάζετε, αλίμονό σας!» κρυφογελούσε η Δούκισσα.

Όσο μεγάλωναν άρχισε σιγά σιγά να τις συναναστρέφεται περισσότερο, κυρίως όταν ήρθε στο νησί ο Φίλιππος, που έμενε στο σπίτι λίγο πιο κάτω από το δικό τους και ήταν στην ηλικία του Αλέξανδρου. Σταδιακά η παρέα των τεσσάρων καθιερώθηκε. Διάφορα πρόσωπα εναλλάσσονταν ανά διαστήματα, ενώ η Μαρίνα και ο Φίλιππος ανέπτυξαν σταδιακά πολύ στενή σχέση. Ο Φίλιππος ήταν αυτός που θα τη συνόδευε στο σπίτι μετά τα παιχνίδια και τις βόλτες και θα την άφηνε πάντα κάτω από

την αμυγδαλιά του κήπου της, μένοντας να την παρακολουθεί μέχρι να μπει στο σπίτι. Εκείνος ήταν που τη βοήθουσε με τα μαθήματα, την κάλυπτε όταν έκανε καμιά από τις βρομοδουλειές της και την πείραζε όταν έμεναν μόνοι, μέχρι εκείνη να εκραγεί από θυμό. Αλλά μόνο όταν ήταν οι δυο τους. Ο Αλέξανδρος είχε βουλευτεί με την κατάσταση γιατί είχε φύγει από πάνω του το βάρος της ευθύνης για τη μικρή. Ο Φίλιππος τον κάλυπτε με το παραπάνω.

Μέχρι τη μέρα που ξαφνικά ανατράπηκαν όλα. Ένα φορικό απόγευμα, που μέχρι σήμερα η μνήμη της Μαρίνας απωθούσε, ο Φίλιππος έφυγε με τον πατέρα του και από τότε δεν ξανάκουσε νέα του. Η παρέα έμεινε με τους τρεις τους και όσο κι αν κοιτούσε το σπίτι του η Μαρίνα κάθε καλοκαίρι γεμάτη αγωνία, ο Φίλιππος δε γυρνούσε. Ούτε για διακοπές.

Ο καιρός περνούσε κι οι μικροί μελάδες έμπαιναν στην εφηβεία. Θέλοντας και μη ο Αλέξανδρος δεν μπορούσε παρά να συμμορφώνεται με τον ρόλο του μεγάλου αδελφού. Μόλις τα κορίτσια ξεκίνησαν το γυμνάσιο άρχισαν τα περιεργα βλέμματα και τα φλερτ με αγόρια της ηλικίας τους, πολλές φορές και με μεγαλύτερα. Ακόμη κι οι φίλοι του ενίοτε του έκαναν νύξεις για τις μικρές και την «ανάπτυξη» τους κι εκείνος θύμωνε, μέχρι που κόντεψε να πιαστεί στα χέρια μια φορά με έναν απ' αυτούς. Τις συνόδευε στις βόλτες τους, τις έπαιρνε στην παρέα του και έτσι κι εκείνες κέρδιζαν παραπάνω χρόνο απ' ότι θα είχαν αν έβγαιναν μόνες τους.

Ήταν πια δεκατριών χρόνων, όταν η Στέλλα ανακοίνωσε στη Μαρίνα ότι θα έφευγε από την Ελλάδα. Είχε σταθεί στην πόρτα του σπιτιού της με ύφος κατάδικου, λίγο πριν τελειώσει το καλοκαίρι. Για κάποιο λόγο φοβόταν να της το πει, λες και έφταιγε για κάτι. Όμως, ήξερε τη φίλη της. Δεν μπορούσε να εξωτερικεύσει τη θλίψη της αλλιώς: τα έβαζε με όλους και με όλα όταν κάτι την πλήγωνε. Κι αυτό περίμενε η Στέλλα πως θα έκανε και τώρα.

«Μαρίνα, θέλω να σου πω κάτι...»

Η Μαρίνα γύρισε και την κοίταξε και για μερικές στιγμές δε μιλούσε καμιά τους.

«Θα φύγεις;» τη ρώτησε τελικά με σταθερή φωνή έπειτα από λίγο.

«Πώς το... Δηλαδή... Ναι, η μαμά μου βρήκε μια πολύ καλή δουλειά στη Γαλλία και... Δεν μπορεί να μένει άλλο εδώ για χάρη του μπαμπά μου», προσπάθησε να τα πει όλα με μια ανάσα, να προλάβει τη θύελλα, όμως η Μαρίνα απλώς κοίταξε κάτω και δε μιλούσε. «Θύμωσες;» ρώτησε η Στέλλα χαμηλόφωνα.

Στα μάτια της Μαρίνας, όμως, μόνο θυμός δεν υπήρχε. Δίσταζε, σαν κάτι να την εμπόδιζε να μιλήσει. Η μια στιγμή ετοιμόρροπη έπεφτε πίσω από την άλλη, λες και περιμένε εκείνη τη μια, τη σταθερή, για να πατήσει πάνω της και να βγάλει μιλιά που να μην κομπιάζει, να μη σπάει από τον λυγμό που καρραδοκούσε.

«Θα ξανάρθεις;»

«Μα τι είναι αυτά που λες; Εννοείται πως θα έρχομαι, κάθε καλοκαίρι! Κάθε καλοκαίρι θα το περνάμε μαζί, όπως πάντα!» χαμογέλασε και έκανε ένα αυθόρμητο βήμα προς το μέρος της.

Η Μαρίνα σώπασε πάλι για λίγο.

«Δε θέλω να βλέπω το σπίτι σου κάθε καλοκαίρι και να περιμένω άδικα μήπως και ανοίξουν τα παράθυρα...» είπε και το βλέμμα της έπεσε στο γειτονικό σπίτι, που έστεκε εκεί με σφραγισμένα τα μάτια του. Σαν πτώμα.

Η Στέλλα την αγκάλιασε σφιχτά και καμιά τους δεν μπορούσε να συγκρατήσει τα δάκρυά της.

«Εδώ θα είμαι, το υπόσχομαι!»

«Ωραία λοιπόν!» τραβήχτηκε η Μαρίνα και σκούπισε τα μάτια της με την ανάστροφη της παλάμης της. «Θα αποφασίσω αν θύμωσα ή όχι όταν δω ότι τηρείς την υπόσχεσή σου!»

Γέλασαν και αγκαλιάστηκαν ξανά. Ήταν σε εκείνο το στάδιο της ζωής που δεν είχαν ακόμη λόγους για να μην πιστεύουν στην τήρηση των υποσχέσεων. Η Μαρίνα είχε αρκετή εμπιστοσύνη στο δέσιμό τους, ώστε να πιστέψει τη φίλη της, κι η Στέλ-

λα από τη μεριά της είχε εκείνη την πανίσχυρη, νεανική πεποίθηση και σιγουριά ότι ο κόσμος όλος είναι στα χέρια της, σαν κέρμα των είκοσι δραχμών, κι ότι θα ήταν πάντοτε σε θέση να τηρεί τις υποσχέσεις της, αρκεί να το ήθελε.

Όταν το επόμενο καλοκαίρι άνοιξαν πράγματι τα παντζούρια της Στέλλας, η Μαρίνα ένιωσε πιο ευτυχισμένη από ποτέ. Και κάθε καλοκαίρι που ερχόταν η Στέλλα, τηρώντας την υπόσχεσή της, ήταν σαν να μην είχε φύγει ποτέ. Το συναπάντημα ήταν γεμάτο έκσταση και λαχτάρα. Λίγα λεπτά αρκούσαν για να υπερπηδήσουν τον χρόνο που είχε μεσολαβήσει, ενώ τα ηχηρά γέλια και τα πειράγματα φαίνονταν σαν να μην τα είχε αγγίξει η απόσταση. Άρχιζε η μια να λέει τα νέα της στην άλλη με ιλιγγιώδη ταχύτητα, χωρίς πολλές εξηγήσεις, χωρίς λεπτομέρειες. Δεν τις είχαν ανάγκη. Η σχέση τους αποδείχθηκε ότι ήταν από εκείνες που δε χρειάζονταν πολλή τροφή για να επιβιώσουν· μες στις κακουχίες, την απόσταση και τις ανικανοποίητες επιθυμίες θέριευε, αποκτώντας ανάστημα διπλάσιο και πετσίτραχύ, για να μπορεί να αντέχει σε καιρούς απρόσφορους ν' ανθίσει, σε χειμώνες και σε κακοκαιρίες...

Η Μαρίνα μασούσε επί ώρα την ίδια μπουκιά, καθώς αναπολούσε εκείνα τα καλοκαιρινά βράδια στην ταράτσα, όταν, με μια λάμπα κρεμασμένη που κουνιόταν πέρα δώθε σε κάθε μικρό μελτέμι, διάβαζε η καθεμία το βιβλίο της, κάνοντας διαγωνισμό ποια θα το τελειώσει πρώτη. Κι ύστερα τα αντάλασσαν και φτου κι απ' την αρχή. Εκεί, στη δροσερή ταράτσα, μερδευόταν το φως της λάμπας με τ' αμέτρητα αστέρια που τις σκέπαζαν και τις κύκλωναν. Νόμισες πως θα έπεφταν πάνω τους, πως δε θα τα κρατούσε ο ουρανός τόσα που ήταν... Κι ήταν μεγάλη παγίδα να ξεχαστεί μια απ' τις δυο κοιτώντας τα, την ίδια στιγμή που η άλλη έπαιρνε το προβάδισμα στις σελίδες.

Χαμογέλασε νοσταλγικά, και η Δούκισσα την κοίταξε απορημένη. Το ίδιο και τα πράσινα εκτρώματα.

«Κάθεσαι όλη μέρα έξω και γράφεις, αλλά κι εδώ που έρχεσαι λείπεις πάλι! Μα μόνη σου γελάς;»

Η Μαρίνα δεν της έδωσε σημασία και απευθύνθηκε στον πατέρα της, που καθόταν στη γνωστή του θέση στην άκρη του καναπέ, σε σημείο ιδανικό για να φαίνεται από τον ενιαίο με το σαλόνι χώρο της κουζίνας.

«Μπαμπά, πότε θα με πας για μπάνιο με το καΐκι;»

«Να τελειώσουν οι εξετάσεις πρώτα, κυρά μου!» πετάχτηκε πάλι η Δούκισσα. «Κι ύστερα, και να τελειώσουν, εσύ του χρόνου έχεις Πανελλαδικές!»

«Κι αυτό τι πάει να πει; Πως θα κλειστώ μέσα όλο το καλοκαίρι και πως δε θα μπορώ να πάω ούτε για μπάνιο;»

Η Δούκισσα συνέχισε τη διένεξη με τη γνωστή μητρική κατήχηση, λες και ήταν ίδια σ' όλες τις manάδες, σαν μικρόβιο που κολλούν με το που συλλαμβάνεται το έμβρυο μέσα τους. Κι ως ήξερε ότι η κόρη της είχε την ωριμότητα και την ικανότητα να κυνηγά τους στόχους της και να τους πετυχαίνει δίχως παροτρύνσεις και κηρύγματα, εκείνη συνέχιζε να γίνεται φορτική, γιατί της το επέβαλλε ο ρόλος της.

Αν κάτι την ανησυχούσε πραγματικά στο παιδί της ήταν ο άκρατος εκείνος συναισθηματισμός που την έκανε να επηρεάζεται εύκολα από τα πάντα και κυρίως από τους ανθρώπους. Ο Μιχάλης έλεγε πως ήταν της ηλικίας, όπως ακριβώς και η θρασύτητά της. Πως ήταν μικρή και πως μεγαλώνοντας θα μάθαινε. Η Δούκισσα όμως αυτό φοβόταν. Ότι θα μάθαινε πόσο δύσκολα στέκονται οι άνθρωποι στο ύψος που πρέπει για να μπορείς να στηριχτείς πάνω τους. Πόσο εύκολα λυγίζουν απότομα τα γόνατά τους και πέφτεις απροετοίμαστος στο παγωμένο έδαφος και πόσο εύκολα πάλι ορθώνουν ανάστημα και σε κοιτούν από ψηλά, λογαριάζοντας τούτο το λίγο μπόι για μεγαλείο. Κι ειδικά εκείνοι που τους νόμισες γερά στηρίγματα, που τίποτα δεν προμήνυε αυτή τους τη λιποψυχία. Προσπαθούσε να τη διδάξει να μην περιμένει τίποτε από κανέναν, να μην περιμένει

κανένα να της καλύψει τις ανάγκες της. Ότι ήταν να έρθει ή να της δώσουν ας ερχόταν μονάχο του. Έτσι έρχεται πάντα το καλό, αναπάντεχα, με την ηδονή του αιφνιδιασμού. Και ρίχνει φως στη ζωή μας. Και ξυπνά και τροφοδοτεί την ελπίδα.

Η Μαρίνα θύμωνε κάθε φορά που η μάνα της της τα έλεγε όλα αυτά – να μη βάζει κανέναν πάνω από τον εαυτό της, να μη θεωρεί ότι κάποιος θα της στέκεται για πάντα. Η Δούκισσα ήταν άλλος χαρακτήρας. Δεν είχε φίλες εκτός από τη ξαδέλφη της, την Αντιγόνη. Ίσως, βέβαια, η Μαρίνα να θύμωνε επειδή φοβόταν. Φοβόταν μη βγει αληθινή η μάνα της. Πολλά χρόνια αργότερα θα πρόσθετε κάτι ακόμη σε εκείνες τις νουθεσίες: δεν είναι οι άνθρωποι ανάξιοι εμπιστοσύνης μόνο εξαιτίας όσων δεν κάνουν, αλλά κυρίως όσων δεν μπορούν να κάνουν· καμιά φορά η τύχη, που τόσο αυτόβουλα καθορίζει τη ζωή, έχει τα δικά της σχέδια...

Σύντομα η σχολική χρονιά τελείωσε και μαζί της και το διήγημα που προοριζόταν για τη φίλη της. Δεν ήταν λίγες οι φορές που κατά την περίοδο των εξετάσεων, καθισμένη όπως πάντα κάτω από την αμυγδαλιά στον κήπο και προσπαθώντας να τελειώσει την ύλη σε κάθε μάθημα, γύριζε στα κλεφτά το βιβλίο στην τελευταία λευκή σελίδα κι έγραφε στίχους ή αποσπάσματα. Στο γράψιμο έβρισκε μια διέξοδο που ίσως άλλοι να μην έβρισκαν ούτε στα πιο βαριά ναρκωτικά. Κι όταν σήκωνε το κουρασμένο βλέμμα της και κοίταζε τη θέα που απλωνόταν μπροστά της, ήξερε πως η θέση της σε εκείνο τον μικρό κατηφορικό κήπο με τα δεκάδες είδη λουλουδιών της Δούκισσας και τη μεγάλη αμυγδαλιά στη μέση ήταν προνομιακή.

Από εκείνο το σπίτι μπορούσε να δει το νησί από όλες του τις πλευρές να ρίχνεται παραδομένο στα πόδια της. Στα δεξιά ήταν το Πέδι, ο μικρός κολπίσκος που κάθε πρωί ο ήλιος τον έβαφε κατακόκκινο στην ανατολή του, σαν να 'χε χύσει πάνω στον ενθουσιασμό του κάποιος άπειρος ζωγράφος χρώματα πορφυρά

στον πίνακά του κι από τούτο το όμορφο ατύχημα έφτιαξε το παρθενικό του έργο. Πρώιμο και ανώριμο, σαν την αυγή.

Κι ύστερα στα δυτικά της, το βραδάκι, συνήθως αφού τελείωνε πια το γράψιμο, γιόρταζε ο ήλιος τ' αποκοίμισμά του με την ίδια δύναμη και με τα χρώματα με τα οποία ξυπνούσε. Η αιμοδιψής εκείνη πορφύρα γινόταν πιο πρᾶα, σβήνοντας στις ταράτσες των απόρθητων θαρρείς από τους καιρούς αρχοντικών του οικισμού. Και τ' άλλο χάρωμα έκανε τούμπα πάλι ο χρόνος, σε έναν αέναο κύκλο που θες να του δίνεις μια κάθε φορά με το χέρι σου να γυρίζει.

Καθώς παρατηρούσε εκείνη την εικόνα της ακούραστης επανάληψης του χρόνου, της φάνηκε πως η ζωή έτρεχε πολύ γρήγορα. Κι αυτό ήταν κάτι που δεν ένιωθε συχνά. Συνήθως ένιωθε λες και η φάση στην οποία βρισκόταν δε θα τέλειωνε ποτέ. Κάθε φθινόπωρο όταν η Στέλλα, ο Αλέξανδρος κι άλλοι γνωστοί και φίλοι της, που έμεναν μακριά, έφευγαν για τα μέρη τους, εκείνη ένιωθε αφόρητη ζήλια. Ζώντας σε ένα περιβάλλον απόλυτης στασιμότητας, διψούσε να φύγει. Ονειρευόταν να περάσει στη Νομική ήδη από την αρχή του γυμνασίου. Έβλεπε τον αδελφό της να γυρίζει στη Θεσσαλονίκη γιατί, όπως γκρίνιαζε εκείνος, «είχε διάβασμα και εξετάσεις», και λαχταρούσε να 'ταν στη θέση του. Αδημονούσε να διαβάσει τους τόμους που της περιέγραφε η κυρία Καλλιόπη –η μόνη δικηγόρος του νησιού– ότι διαβάζουν οι φοιτητές της Νομικής, κάθε φορά που πήγαινε στο γραφείο της για κάποια υπόθεση των γονιών της. Ο ζήλος κι ο θαυμασμός με τους οποίους την παρακολουθούσε να μελετά και να δουλεύει ανάμεσα στα δεκάδες βιβλία, τοποθετημένα τακτικά στα ράφια ή σκόρπια στο βαρύ έπιπλο του γραφείου της, ήταν απερίγραπτοι. Δεν ήξερε τι έλεγε η μάνα της περί μοναξιάς για την Καλλιόπη –ότι δεν είχε παντρευτεί ποτέ και πως η μόνη αγάπη της ήταν αυτά τα βιβλία– εκείνη τη ζήλευε, όπως και να 'χε.

*Τελικά έπειτα από τόσες χαρές και τόσες λύπες,
τόσα όμορφα και τόσα άσχημα, τόσες εναλλαγές
στον τρόπο που βλέπουμε τον κόσμο και τις προτεραιότητες
που θέτουμε, τι αφήνουμε πίσω μας; Ποια μικρή αλλαγή μπορεί
να φέρει το πέρασμά μας από τον μικροσκοπικό μας πλανήτη,
που στεγάζει αδιαμαρτύρητα τις ταραχώδεις ζωές μας;*

Η Μαρίνα μεγαλώνει στη Σύμη, αλλά δε βλέπει την ώρα να μετακομίσει στην Αθήνα, όπου θα ξεκινήσει τις σπουδές της στη Νομική και θα ζήσει με τον Φίλιππο, τον πρώτο και μεγάλο της έρωτα. Όμως, πριν γίνει αυτό, έρχονται τα πάνω κάτω στις ζωές όλων και τα πράγματα δεν εκτυλίσσονται όπως τα ονειρευόταν.

Στην Αθήνα η Μαρίνα συνειδητοποιεί ότι ο δρόμος προς την ενηλικίωση δεν είναι στρωμένος με ροδοπέταλα, ενώ η ιστορία της με τον Φίλιππο παραμένει μια ανοιχτή πληγή που δε λέει να κλείσει. Η σκέψη της συχνά ταξιδεύει στο νησί της, στην αυλή του πατρικού της, στην αμυγδαλιά τους, που ανθίζει τον χειμώνα, θυμίζοντάς της πως τα πιο όμορφα πράγματα γεννιούνται στις πιο αντίξοες συνθήκες, πως ό,τι ανθίζει τον Γενάρη είναι σίγουρο ότι θα ανθίζει για πάντα.

Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ
p s y c h o g i o s . g r

ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ: 27524